

กำหนดกติกาเพิ่มให้แต่ละกลุ่มถามคำถามเพื่อนกลุ่มละ 1 คำถาม เพื่อร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ... คำถามเดียวเท่านั้น นั่นแปลว่าเราต้องช่วยกันคิดคำถาม

ห้องเรียนกลับทางภาคปฏิบัติ (2)

ห้องเรียนกลับทาง ครูหลังห้อง (2)

ดร.วัฒนา รัตนพรหม รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและวิเทศสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

.....

ในการเรียนวิชาที่ผมนสอน ช่วงแรกจะเน้นเรื่องหลักสูตร หลักสูตรแกนกลาง และหลักสูตรสถานศึกษา แต่หลังสอบกลางภาคแล้ว (สัปดาห์ที่ 10)

ผมจะลงรายละเอียดในหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน โดยให้แต่ละกลุ่มปฏิบัติ

“ภารกิจเกาะติดโรงเรียน”

เพื่อไปเรียนรู้จากของจริงในสถานที่จริงด้วยตนเอง ในประเด็น

“จากมาตรฐานการเรียนรู้สู่ชั้นเรียน”

โดยก่อนไปที่โรงเรียนให้มาช่วยกันวางกรอบในเรื่องที่จะทำการศึกษา โดยเฉพาะประเด็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ครูที่โรงเรียนเขาทำกันอย่างไร การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบย้อนกลับ (

Backward Design)

ในโรงเรียนทำกันอย่างไร การกำหนดสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมเป็นอย่างไร สาระการเรียนรู้เพิ่มเติมนั้นคืออะไร เพราะเหตุใด

และปัญหาอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งแต่ละกลุ่มก็ช่วยกันเตรียมคำถามเพื่อไปสัมภาษณ์ครูที่โรงเรียน

จากนั้นในสัปดาห์ที่ 11 ผมก็อนุญาตให้นักศึกษา “ไม่ต้องเข้าชั้นเรียน” ให้ไป “เรียนรู้นอกสถานที่” ในโรงเรียนที่เลือก เป็นการทะลวงกำแพงห้องเรียน 5402 ออกไปสู่โลกความเป็นจริง ... ใครหละจะพูดเรื่องโรงเรียนได้ดีเท่ากับครูในโรงเรียน ผมใช้เวลาอีก

3

สัปดาห์ (

12 -14

) สำหรับการนำเสนอผลงาน

7

กลุ่ม บรรยายภาคสนุกสนานกลับมาอีกครั้ง แต่ละกลุ่มพร้อมจะโชว์เพอร์ฟอมานซ์ของกลุ่มตัวเอง คราวนี้ผมกำหนดกติกาเพิ่มให้แต่ละกลุ่มถามคำถามเพื่อ

น

กลุ่มละ

1

คำถาม เพื่อร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ... คำถามเดียวเท่านั้น นั่นแปลว่าเราต้องช่วยกันคิดคำถาม บางกลุ่มคิดไม่ออกสักคำถาม บางกลุ่มมีมากกว่า

1

คำถาม แต่ถูกบังคับแค่

1

คำถามเลยต้องคุยกันว่าจะถามอะไรดี ซึ่งผมพบว่านักศึกษาตั้งคำถามได้แต่ไม่ต้องคอยช่วยปรับคำถามให้เป็นคำถามที่นำไปสู่การเรียนรู้ (

Essential Question

) มากขึ้น

ผมเสียดายศักยภาพของนักศึกษาเหล่านี้เขาไม่ได้ถูกฝึกในเรื่องการ “คิดเชิงระบบ” ทำให้เขาตันในการตั้งคำถาม
จึงหวั่นผมก็เสริมและช่วยเขาตั้งคำถามจากสิ่งที่เขาพูดออกมา กว่าจะได้คำถามแต่ละข้อก็ลุ้นกันแทบแย่ เพราะผมพยายามกระตุ้นให้กลุ่มพูดออกมา
และจัดทำให้เป็นคำถาม ต้อง “ต้นสด” อีกแล้ว ... และดูว่าจะไม่เวิร์ค เลยสลับกับการถามนำ แล้วให้แต่ละกลุ่มตอบ รวมถึงเจ้าของเรื่องด้วย

... มีคำถามน่าคิดคำถามหนึ่งถามว่า ทำไมอาจารย์จำได้ว่าเพื่อนนำเสนออะไร แล้วทำไมเขาจำไม่ได้ ผมตอบเขาไปว่าเพราะผม “ฟัง” แต่เขา “เพียงแต่ได้ยิน”
นั่นแปลว่าถ้าได้ยินแล้วคิดตามเขาก็จะ “ฟัง” และเขาก็จะจำได้ว่าเพื่อนเขานำเสนออะไร ผมจำเป็นต้องฟังอย่างตั้งใจ เพราะสิ่งที่นักศึกษานำเสนอมาไม่ได้ถูกทุกเรื่อง
ซึ่งผมต้องใช้โอกาสเหล่านี้แหละเชื่อมโยงไปสู่องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น การ “ฟัง” จึงเป็นการสร้าง “พื้นที่ปลอดภัย” ให้กับนักศึกษานำเสนอ
ทำให้เขาสามารถนำเสนอสิ่งที่สัมผัสจากโรงเรียนได้ทั้งสิ่งที่และสิ่งที่ไม่ถูก

สัปดาห์นี้เป็นสัปดาห์สุดท้าย (15) ของการเรียนการสอนในวิชานี้ ผมสรุปประเด็นการเรียนรู้จาก “ภารกิจเกาะติดโรงเรียน”
เชื่อมโยงให้นักศึกษาเห็นภาพเรื่องการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรแกนกลาง หลักสูตรสถานศึกษา มาตรฐานการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และอื่นๆ สิ่งที่ผมสรุปให้นักศึกษานั้นวันนี้อาจไม่จำเป็นสำหรับเขาบางคนอีกแล้ว
เพราะผมสังเกตเห็นว่าขณะที่ผมพูดมีหลายคนรู้ว่าผมจะพูดอะไร ... แต่บางคนอาจต้องการ

จากประสบการณ์ห้องเรียนกลับทาง ครูลังห้องของผมครั้งนี้ ผมมีข้อสังเกตอยู่ 2 ประการ คือ

- 1) โดยปกติเราจะคุ้นเคยกับการสอนหรือการเรียนรู้เชิงเส้นตรง (Linear Learning) เป็นลำดับจากง่ายไปยาก จากใกล้ตัวไปไกลตัว จากก่อนไปหลัง เป็นต้น
แต่ในการจัดการเรียนการสอนแบบนี้ ทำให้การเรียนรู้ไม่เป็นลำดับ (None Linear Learning)
อีกต่อไป ขอบข่ายสาระ (Scope) และ ลำดับการเรียนรู้ (Sequence)
ถูกรบกวนอย่างมีนัยสำคัญ แต่โลกมันเปลี่ยนแปลงไปแล้ว เห็นคำสำคัญ (Keyword)
ที่นักศึกษานำเสนอตรงไหนก็จะขึ้นประเด็น ตั้งคำถาม และร่วมกันอภิปราย ทำให้สิ่งที่ง่ายกว่าถูกอธิบายไปพร้อมกับสิ่งที่ยากกว่า โดยไม่ต้องรอให้เข้าใจสิ่งที่ง่ายก่อน
ติดขัดตรงไหนก็ online ได้ทันที

- 2) ข้อสังเกตหนึ่งที่น่ากังวลคือผลการนำเสนอทุกโรงเรียนกำหนดสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมไม่แตกต่างจากสาระ การเรียนรู้ปกติ

...ถ้ามันเหมือนกับสาระการเรียนรู้ปกติแล้วจะเรียกว่าสาระเพิ่มเติมได้อย่างไร ...จริงอยู่ผู้เรียนอาจมีปัญหาไม่บรรลุตัวชี้วัดที่กำหนดตามหลักสูตรทางโรงเรียนจัดรายวิชาซ่อมเสริมเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด แต่เราคงไม่เรียกรายวิชาซ่อมเสริมเหล่านั้นว่า “สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม” ... ผมไม่รู้ว่าคุณครูที่ให้สัมภาษณ์เข้าใจผิดคิดว่ารายวิชาซ่อมเสริมคือสาระเพิ่มเติมหรือไม่ ...นั่นหมายถึงสัญญาณอันตรายของระบบการศึกษาชั้นพื้นฐานอย่างหนึ่ง ...แต่ที่แน่ๆ นักศึกษาผมไม่รู้ลึกถึงความผิดปกตินี้ทั้งๆ ที่จำนิยามของสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมได้ดี ... L

เรื่องราวที่ผมเล่ามาทั้งหมดนี้ผมคงไม่ได้บอกว่าผมทำได้ หรือนี่คือสิ่งที่ดี จากการเปลี่ยนบทบาทตัวเองที่เคยเป็นจ้าวพิธีกรรม มาเป็นผู้ฟังและชวนคิด เชื่อมโยงสิ่งที่นักศึกษาคนไหนมาเป็นท่อนๆ ให้เป็นเรื่องราวที่ต้องเรียนรู้ ... จากข้อสังเกต 1) อาจไม่ยุติธรรมเลยถ้าผมยังคงใช้ข้อสอบเดิมตามที่เตรียมเอาไว้ เพราะผมไม่ได้สอนเขาแบบนั้นแล้ว คาดหวังว่าเขาจะไปอ่านเองก็ผมคงได้แต่นึกเอาเอง ผมรู้ว่าข้อสอบที่ผมกำลังนั่งออกอยู่นั้นมันเป็นแบบเดิมไม่ได้ ผมต้องออกข้อสอบใหม่โดยนำประเด็นคำถามที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนมาดัดแปลงให้เป็นข้อสอบ มันจึงจะยุติธรรมกับเขา เพราะสิ่งที่นักศึกษาเขาเรียนรู้มาเป็นการเรียนรู้เชิงหลักคิด และเราก็ใช้เวลาหมดไปกับการอภิปรายหลักคตินั้นๆ แต่ในขณะที่รายละเอียดของเนื้อหาวิชาที่เขา “น่าจะรู้” ก็พลาดโอกาสไปอย่างน่าเสียดาย ผมคงต้องเลือกแล้วแหละว่า ระหว่างจ้าวพิธีกรรม กับ ครูหลังห้อง ในแบบห้องเรียนกลับทาง ผมจะเอาแบบไหน ... แต่จากที่ผมเล่ามาทั้งหมดทุกท่านคงจะทราบแล้วว่าผมเลือกแบบไหน ...